

Kritičkim osvrtom na pedagošku praksu do povećanja kompetencija tima

Paul Leseman i Pauline Slot

Cijeli pedagoški tim treba biti osposobljen za kritičko promišljanje postojeće pedagoške prakse, kažu Paul Leseman i Pauline Slot.

Često se uz pojam pedagoške kvalitete vežu elementi poput manjeg broja djece u grupi, viših početnih kvalifikacija odgajatelja i boljih plaća, no istina je da su takvi aspekti tek slabije povezani s procesom kvalitete. U svemu tome je krajnja poveznica odgajateljica, kvaliteta njezina pedagoškog rada i način na koji se odnosi i emocionalno povezuje s djecom.

Kvaliteta strukture i procesa: veza koja nedostaje

Korisni razvojni učinci odgoja i obrazovanja djece u vrtićima - a posebno kompenzacijski učinci kod djece iz siromašnog ili obespravljenog okruženja - ovise o kvalitetnoj interakciji između odgajatelja i djece, koju karakterizira emocionalno siguran, senzitivan, podržavajući, nenametljiv i dominantno verbalan proces primjerene podrške i vođenja. Što više ovakvih sadržaja, to bolje.¹

Postoji dokaz da primjena određenih edukacijskih programa, ili usvajanje određenih pedagoških koncepata, često u konačnici nema značajnije učinke na djecu.^{2,3} Iako postoji sumnja u vjerodostojnost ovog nalaza, neke studije otkrivaju velike razlike između odgajatelja i kvalitete pedagoškog rada u interakcijama s djecom, unatoč

činjenici da ti odgajatelji rade u istoj ustanovi, koristeći isti pedagoški koncept ili kurikulum i prošli su istu osnovnu edukaciju.

U razdoblju od četiri dana promatrali smo rad odgajatelja djece u dobi od 2 do 4 godine i bilježili koliko vremena posvećuju određenoj aktivnosti djece.⁴ Radi se o odgajateljima educiranima u okviru posebnog kurikuluma za brigu o djeci iz siromašnog i obespravljenog okruženja i etničkih manjina. Otkrili smo da su svi odgajatelji koji su dodatno educirani za rad u uvjetima kurikuluma usmjerenog na pripremu za školu djece iz siromašnih obitelji i

obitelji etničkih manjina, samo manji dio vremena provodili u vođenim igrovnim aktivnostima koje uključuju obrazovne sadržaje poput razvoja jezika, pismenosti i matematičkih vještina.

Gubilo se vrijeme na čekanje i prazan hod, bez smislenog sadržaja, a što ukazuje na neučinkovito upravljanje grupom. Ipak, neki odgajatelji su se u ovim aktivnostima značajno bolje snašli. Štoviše, razlike među odgajateljima značajno su bile povezane s dječjim razvojem osnova početnog čitanja i pisanja i razvojem matematičkih vještina i znanja.

Povećanje kompetencija: usmjeriti se na pojedinca ili na pedagoški tim?

Ključno je pitanje kako možemo poboljšati stručne kompetencije odgajatelja u predškolskom odgoju i obrazovanju. Nekoliko studija je pokazalo kako su stupanj općeg obrazovanja i specifične edukacije povezani s kvalitetom procesa i željenim razvojnim i obrazovnim učincima. Postoji konsenzus o tome da bi odgajatelji trebali imati sveučilišno obrazovanje i položene stručne ispite iz područja ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja djece. Ipak, dokazi o tome nisu sasvim podudarni: istraživači Early i autori⁵ utvrdili su nejedinstvene učinke različitih stupnjeva općeg obrazovanja na kvalitetu procesa.

Odgajatelji sa sveučilišnim i višim kvalifikacijama imali su višu kvalitetu procesa od onih s nižim kvalifikacijama, no nisu pronađene značajne razlike između ovih dviju kvalifikacija. Slično tome, specifične stručne edukacije odgajatelja bile su od važnosti kod onih koji su imali niže primarno obrazovanje, ali nisu bile od važnosti kod odgajatelja s fakultetom, ili višim stupnjem obrazovanja.

Postoji nekoliko objašnjenja za ovakve mješovite rezultate. Prvo, druge strukturne kvalitativne karakteristike - na primjer, odnos broja odgajatelja i broja djece, također je od važnosti za kvalitetu odgojno-obrazovnog procesa, ali nije u strogoj korelaciji sa stupnjem formalnog obrazovanja. Drugo, stručno usavršavanje odgajatelja možda nije dovoljno usmjereno na rad s djecom u grupama, čak i kad je edukacija na dodiplomskom ili magistarskom stupnju. Treće, kao dodatak stručnom obrazovanju za odgajatelje prije

zapošljavanja, neki vrtići omogućavaju dodatno praktično usavršavanje uz mentorstvo, posebno zaposlenima s nižim kvalifikacijama, dok to drugi vrtići ne nude. Kontinuirano stručno usavršavanje s mehanizmima povratnih informacija, kao i sustav kvalitativnog praćenja rada u okviru predškolskih ustanova, predstavlja važnu značajku kvalitete.

Pilot-studijom provedenoj u Nizozemskoj promatrao se rad 30 odgajatelja iz 15 vrtića, a studija je pokušala utvrditi u kojoj mjeri vrtići primjenjuju sustavnu samoregulaciju kvalitete procesa odgoja i obrazovanja. Odgovarajući na kratke upitnike, odgajatelji su se trebali procijeniti koliko često su imali zajedničke radne sastanke s ravnateljicom i kolegama, planirajući buduću i ocjenjujući protekli rad; koliko često su se kritički osvrtni na vlastitu praksu u grupi, koristeći usmjerena opažanja; koliko često su pohađali specijalizirane tečajeve i edukacije i zajednički obrađivali stručne publikacije te koliko su često u timovima raspravljali o pedagoškim i obrazovnim ciljevima. Njihovi odgovori korišteni su za kreiranje mjerne ljestvice, koja predstavlja samoregulaciju kvalitete odgojno-obrazovnog procesa. Mjerenjem su utvrđene goleme varijacije u rezultatima među pojedinim vrtićima. Dovodjenje ovih rezultata u vezu s kvalitetom procesa rada daje nam zanimljivu sliku. Niti korištenje specijaliziranog odgojno-obrazovnog kurikuluma, niti primarno formalno obrazovanje odgajatelja (u rasponu od ispod sveučilišnog do magisterija) ne objašnjava kvalitetu pedagoškog i edukacijskog procesa. No, samoregulacija procesa odgojno-obrazovnog rada pojedinih vrtića to čini, i to u značajnoj mjeri. Pitanja

iz upitnika, kojima se provjeravalo zadovoljstvo odgajatelja poslom (posebno pitanja - osjećaju li se cijinjeno; uče li nove vještine; doživljavaju li osobni ili profesionalni napredak; imaju li autonomiju u radu), također su snažno povezana s kvalitetnom samoregulacijom u vrtićima.

Zaključak

Trebaju li svi odgajatelji imati završen preddiplomski studij ili i više kvalifikacije? Ovo možda nije ostvarivo u većini europskih zemalja, barem ne u bliskoj budućnosti. Pobljšanje osnovnog formalnog obrazovanja na svim razinama izglednija je opcija na kraće staze. Nadalje, trebamo promovirati sustav samoregulacije kvalitete u predškolskim ustanovama kao i sustav profesionalne lojalnosti i pripadnosti ustanovi, što uključuje i veću mogućnost stručnog usavršavanja osoblja nižih kvalifikacija kroz uključivanje u sustav učinkovite regulacije kvalitete rada, čime će ih se situacijskim učenjem osposobiti za kvalitetniju praksu.

Umjesto da se usmjerimo na stručnost svakog odgajatelja pojedinačno, trebali bismo se - možda i primarno - usmjeriti na stručnost i podizanje kvalitete odgajateljskih timova i vrtića u cjelini.

Literatura:

Leseman, P.P.M. (2009). Integrated early childhood education and care: Combating educational disadvantages of children from low income and immigrant families. In: *Early childhood education and care in Europe: Tackling social and educational inequalities*. EURYDICE/European Commission: Brussels.

Connor, C.M., Morrison, F.J. and Slominski, L. (2006). *Preschool instruction and children's emergent literacy growth*. Journal of Educational Psychology, 98, 665-89.

Justice, L.M., Kaderavek, J.N., Fan, X., Sofka, A. and Hunt, A. (2009). *Accelerating preschoolers early literacy development through classroom based teacher-child storybook reading and explicit print referring*: Language, Speech and Hearing Services in Schools, 40, 67-85.

De Haan, A.K.E., Elbers, E., Hoofs, H.M. and Leseman, P.P.M. (2011). *Effects of targeted versus mixed preschools on disadvantaged children's emergent academic skills: a cohort-sequential latent growth modelling approach*. School Effectiveness and School Improvement, in press.

Early, D.M., Maxwell, K.L., Burchinal, M. et al. (2007). *Teacher's education, classroom quality, and young children's academic skills: results from seven studies of preschool programs*. Child Development, 78(2), 558-80.

Paul Leseman i Pauline Slot su istraživači sa Sveučilišta Utrecht u Nizozemskoj.
p.p.m.leseman@uu.nl
P.L.Slot@uu.nl

